There are no translations available.

STATISTILINE ÜLEVAADE

Selgitused ja ülevaatlik lühiinformatsioon tabelites NING illustratsioonidel esitatud materjalide kohta

Kommunistliku režiimi aastatel 1940-1990 Eestis poliitilistel põhjustel arreteeritud isikute andmed (isikukirjed) mahutame ilmselt nelja köitesse.

Käesolevas raamatus “Poliitilised arreteerimised Eestis” on esmakordselt 15001 poliitilistel põhjustel arreteeritud Eesti elaniku isikukirjet, 2215 isikukirjet märkusega “avaldatud uuesti” ja 471 viiterida nagu näiteks “Indrikus, Alfred, Karl, s. 16.10.09 [vt. Hinrikus, Alfred, Karl]”. Märkusega “avaldatud uuesti” isikukirjed on esmakordselt avaldatud raamatu 1. köites ja käesolevas 2. köites on neid andmeid täiendatud või täpsustatud uute arhiiviandmetega või sugulaste poolt saadetud andmetega.

Statistiline ülevaade hõlmab raamatu “Poliitilised arreteerimised Eestis” esimesest köitest 20164 ja teisest köitest 15001 esmakordselt avaldatud isikukirjet. Korduvandmeid, s.t. 2215 isikukirjet märkusega “avaldatud uuesti” ja 471 viiterida ei ole lülitatud arreteeritute koguarvu. Seega on järgnevates tabelites ja illustratsioonidel maksimaalne isikute arv 1. ja käesoleva 2. raamatu köite liidetud andmed: 20164+15001-(455+90)=34620 isikut. Erinevatel põhjustel jäeti statistilisest ülevaatest välja kokku 545 isikukirjet. Tutvumine 1. raamatu ja käesoleva 2. raamatu statistiliste üldandmetega eraldi 20 tuhande ja 15 tuhande isiku kohta näitas, et need juhuslikud (KGB poolt arhiivitoimikutena riiulitele segipaisatud) riiuliplokkide järgi tehtud väljavõtted arreteeritute kogumassiivist on esinduslikud: keskmine karistusmäär aastates eraldi esimeses ja teise köites 15,74 ja 15,64, samuti surmaotsuste protsent 8,4 ja 8,37 ning naisi arreteeritute hulgas 11,2% ja 7,75%.

Raamatu “Poliitilised arreteerimised Eestis” 3. köite jaoks on arhiivitoimikutest välja kirjutatud ja arvutimällu sisestatud üle 18000 arreteeritu isikukirjet, milledest umbes 20% võivad olla

korduvnimed varem ilmunud köidetes. Poliitilistel põhjustel arreteeritud Eesti elanikke jätkub veel neljandassegi köitesse, kuid nende dokumenteeritud andmed on senini veel teadmata Venemaa ja Eesti erinevates arhiivides.

Põhijäreldused tabelite andmetest.

Tabelis 3.1. ja joonistel 3.1-1…3.1-6 esitatud 34710 arreteeritu isikukirjet tõendavad alljärgnevat:

- kõige rohkem inimesi arreteeriti aastatel 1945, 1941, 1944 ja 1950;
- kõige rohkem naisi arreteeriti aastatel 1945, 1941, 1950 ja 1949;
- naiste osakaal oli arreteeritute hulgas keskmiselt 9,7%, kusjuures nende osakaal kasvas pidevalt aastatel 1943–1949 ja aastatel 1949–1954 oli 21,0-17,1% piires;
- kõige rohkem surmaotsuseid langetati arreteeritutele aastatel 1941 (1622 surmaotsust), 1940, 1944 ja 1945;
- surmaotsuste keskmine protsent oli 8,24 ja üldarv 2861;

- kinnipidamiskohtade ebainimlikes tingimustes suri või mõrvati keskmiselt 23,56% arreteeritutest, s.t. 8176 inimest 34710 hulgast;
- haigustesse ja nälga surnute (suremine) ning mõrvatute osakaal arreteerimisaastate järgi oli kõige suurem aastatel 1941 (67,1%), 1940 (48,5%) ja 1944 (22,8%);
- ajavahemikul 1947–1953 oli surmaotsuste ja suremise protsent madal, pärast Stalini surma (1953), aastatel 1954–1989 määrati arreteeritutele vähemalt 25 surmaotsust ja täiendavalt suri või mõrvati kinnipidamiskohtades vähemalt 23 inimest;
- keskmine karistusmäär (vangistus + õiguste piiramine ja asumine kokku) oli 15,77 aastat, kusjuures maksimaalsed aastakeskmised karistusmäärad langetati aastatel 1951 (25,94 aastat), 1952 (23,73), 1950 (22,14), 1948 (21,38) ja 1953 (20,31) arreteeritud inimestele;

- pärast Stalini surma, aastatel 1954 ja 1955 oli keskmine karistusmäär ligi 15 aastat ja aastatel 1956–1958, samuti 1963 ja 1965 oli keskmine karistusmäär üle 10 aasta.

Tabelis 3.2. ja joonisel 3.2-1 esitatud andmed tõendavad, et kohtud ja teised süüdimõistmist

teostanud organid langetasid keskmiselt 12,6% juhtudel otsuseid üks kuni kaks aastat pärast arreteerimist ja 0,79% juhtudel mõisteti süüdi rohkem kui kaks aastat pärast arreteerimist.

Neid hiliseid süüdimõistmisi pärast 1953. a. (pärast Stalini surma) enam ei esinenud. Aastatel 1941 ja 1944 oli üle ühe aasta pärast arreteerimist toimunud süüdimõistmisi vastavalt 34,89% ja 19,99%.

Tabelis 3.3. ja joonisel 3.3-1 esitatud andmed tõendavad, et 0-15 aasta vanuseid alaealisi arreteeriti kokku vähemalt 82 ehk 0.24% ("vähemalt", sest teadmata vanuses isikuid oli 666), kuni 20 aasta vanuseid oli kokku 1786 ehk 5,16%. Nende hulgas oli kuni viie aasta vanuseid vähemalt 7 (34620 isiku kohta). Inimesi vanusega 60-90 aastat (s.t. pensioniealisi) oli arreteeritute hulgas 1386 ehk 4,0%. Seega moodustasid 21-59 aasta vanused mehed ja naised, kes võinuksid olla aktiivsed perekonnainimesed, kasvatada lapsi ja lapselapsi, ühtekokku 90,84% arreteeritutest.

Süüdimõistmist teostanud organitest, kes langetasid otsuseid, moodustasid sõjatribunalid otsuste arvu alusel 75,66% ja erinõupidamised 9,14%. Pärast Stalini surma tegutsesid erinõupidamised edasi, sõjatribunalide osatähtsus vähenes oluliselt, kohaliku RJK suunised praktiliselt kadusid, kuid suurenes ENSV Ülemkohtu osatähtsus, vt tabelid 3.4, 3.5 ja joonised 3.4-1 ning 3.5-1.

Algandmed köidetes 1 ja 2 on liigitatud järgmiselt:

- Eesti Vabariigi Ülemkohtu arhiivi säilikutest saadud andmeteks (ük),
- EV prokuratuuri arhiivi rehabiliteerimise koondkaustadest saadud andmeteks (pr),

- KGB arhiivi fondide 129 ja 130 toimikutest ERA Filiaalist saadud andmeteks (ar) ja
- küsitluslehtedena (kas erivormil või kirjana) saadud mäluandmeteks (kl).

34620 arreteeritu puhul on algandmete allikas (liik) ja dokumendi või toimiku number märkimata (teadmata) vaid 1064 isiku kohta. Paljude isikute puhul on täiendavalt arhiiviandmetele (ük, pr, ar) ka küsitluslehe andmeid kasutatud. Küsitluslehed on valdavalt 1941. a. arreteeritute kohta. Algandmed on 59,74% ulatuses KGB arhiivist (ar), 22,38% ulatuses Ülemkohtu arhiivist (ük), 15,94% ulatuses Prokuratuurist (pr) ja ainult 1,93% ulatuses küsitluslehtedelt (kl). Tabelis 3.16. on algandmete liikide kasutamine arreteerimisaastate järgi.